70-річчя члена-кореспондента НАН України А.О. МОРОЗОВА

9 травня виповнилося 70 років відомому вченому в галузі інтелектуальних систем управління та інформаційних технологій членові-кореспондентові НАН України Анатолію Олексійовичу Морозову.

А.О. Морозов народився 1939 р. у м. Києві. У 1961 р. закінчив Київський політехнічний інститут, а в 1972 р. — аспірантуру Інституту кібернетики Академії наук УРСР. У цьому закладі Анатолій Олексійович розпочав і свою трудову діяльність на посаді інженера. З 1969 р. він працював начальником лабораторії, начальником відділу, заступником директора. 1983 року його призначено директором Спеціального конструкторського бюро математичних машин і систем ІК Академії наук УРСР, на базі якого в 1992 р. за ініціативою і під безпосереднім керівництвом А.О. Морозова створено Інститут проблем математичних машин і систем НАН України.

Початком творчої діяльності Анатолія Олексійовича в ІК Академії наук УРСР був цикл робіт зі створення теоретичних і методичних основ побудови комплексних автоматизованих систем управління (АСУ), що став основою для розроблення низки перших у СРСР автоматизованих систем управління різних класів — «Львів», «Ритм-2», «Траса», «Марс» та ін. Автоматизована система управління «Ритм-2» була впроваджена й успішно використана в Центрі управління пілотованими космічними польотами, чудово показала себе в ході реалізації програм «Союз-Аполлон» та ін.

Роботами А.О. Морозова цього періоду, по суті, закладено підвалини подальших фундаментальних досліджень у цій галузі, які відкрили шлях до нових наукових напрямів, зокрема створення теоретичних і методологічних основ побудови цехів-автоматів, гнучких виробничих систем, а загалом і створення теоретичних основ для побудови заводів-автоматів. Конкретними результатами цих теоретичних досліджень стало створення першої в СРСР комплексної АСУ «Ульяновськ», гнучких виробничих систем на НВО «Енергія» (м. Іваново) та на заводі ім. Петровського (м. Київ).

Видатний науково-організаторський талант Анатолія Олексійовича розкрився під час розв'язання проблем з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. У стислі терміни під його керівництвом була створена система моніторингу Дніпровського каскаду, яка допомогла прийняти рішення про забезпечення питною водою населення України, що живе південніше від м. Чорнобиля, вже у вересні 1986 р. У період травня 1986 р. — січня 1988 р. А.О. Морозов безпосередньо керував роботами з цього напряму в м. Чорнобилі. У 1993 р. під його керівництвом група вчених України та СНД розробила першу «Концепцію ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС», яка була затверджена Верховною Радою України. Уже 26 травня 1986 р. А.О. Морозов відповідним рішенням Держкомісії з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС був відзначений подякою за виконані роботи з ліквідації наслідків аварії.

Отримані вченим результати в галузі інформаційних технологій і теорії прийняття рішень дали змогу наблизитися до створення систем класу Ситуаційного центру для прийняття рішень на державному рівні. Під його керівництвом у 1985 р. створено перший у СРСР Ситуаційний центр у Москві.

У 2003 р. створено та впроваджено перший в Україні Ситуаційний центр Міністерства оборони України.

З 1998 р. удосконалюються та розширюються функції систем інформаційного обслуговування народних депутатів «Рада», «Рада-1», «Рада-2» та ін., які впроваджені в законотворчий процес як в Україні (Верховна Рада України, Київська міська рада, а також у Дніпропетровську, Харкові, Донецьку, Криму), так і за кордоном (Узбекистан, Таджикистан). У 2002 році створено автоматизовану систему інформаційного обслуговування народних депутатів «Рада-3», яка зараз успішно працює у ВР України.

Під керівництвом А.О. Морозова створено такі технології світового рівня:

— спільно з Інститутом електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України розроблено та впроваджено унікальні установки електронно-променевого зварювання нового покоління КЛ115, КЛ118, КЛ117;

— на основі розроблених методів стиснення, кодування і декодування мовної інформації створено й виготовлено системи конфіденційного зв'язку;

— розроблено спеціальне програмне забезпечення для захисту локальних обчислювальних мереж;

— проведено моделювання нового укриття для Чорнобильської АЕС «Арка» в критичних умовах, за результатами якого внесено зміни в конструкцію укриття.

Анатолій Олексійович розвинув ідеї академіків В.М. Глушкова та В.І. Скуріхіна в галузі автоматизованих систем підготовки та прийняття рішень, створив наукову школу.

Результати робіт А.О. Морозова широко висвітлені в провідних наукових журналах, представлені на вітчизняних і міжнародних науково-технічних конференціях та симпозіумах.

У науковому доробку вченого 7 монографій та понад 300 наукових праць і винаходів, із яких більше як 100 у провідних міжнародних журналах США, Японії, Німеччини, Франції, Великої Британії.

А.О. Морозов — головний редактор фахового науково-технічного журналу «Математичні машини і системи», очолює спеціалізовану вчену раду із захисту докторських і кандидатських дисертацій за трьома спеціальностями. Серед його учнів 14 докторів та 33 кандидатів наук.

Заслуги вченого відзначені численними нагородами. Він удостоєний звання заслуженого діяча науки і техніки України (1991). А.О. Морозов — лауреат премії ЛКСМУ ім. М.Островського (1973), премії Ради Міністрів СРСР (1981), двічі лауреат Державної премії СРСР (1977, 1982), лауреат премії НАН України ім. С.О. Лебедєва (1991), премії НАН України ім. В.М. Глушкова (1993), тричі лауреат Державної премії України (1979, 1992, 1998), нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (1986), «За заслуги» III ступеня (2008) і медалями.

Наукова громадськість, колеги та учні вітають Анатолія Олексійовича з ювілеєм, зичать йому міцного здоров'я, енергійності, плідної праці на благо Вітчизни.